

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА,

Днес сме тук, за да се докоснем и да почерпим сили от изкуството на един творец, който вече не е между нас, а си е отишъл неспокоен за отреденото място на творбите си и неспокоен от времето и преживените сблъсъци.

Димитър Тодоров Димитров с псевдоним Жарава, който го дължи на огнения си темперамент не е популярно име сред ценителите на изкуството, малко известен дори за специалистите. В Енциклопедия за изобразителни изкуства в България се посочват като примери за живописца му портретите на "Лиляна Димитрова"/69г./, "Ленин"/70г./, "Георги Димитров"/72/, "Николай Хрелков"/74/ и естествено се изтъква заслугата му в създаването на първите български анимационни филми: "Така му се пада"/49/, "Вълк и агне"/54/, както и първия цветен анимац. филм "Горска република"/55/. Уви, първите два филма не са запазени в архива на родната кинематография, и добре, че поне "Горска република" може да се види, за да се убедиме със сетивата си, че това е реалност. За анимацията и нейния баща ще оставя други специалисти да говорят подробно, ала тук съм длъжен да подчертая този безспорен исторически принос за създаването на един нов вид изкуство - рожба на ХХ век, който днес има толкова широко поле на изява.

Но откъде идва това творческо, откривателско дръзновение при Димитър Тодоров - Жарава? За да си отговорим, трябва да се върнем в студентските години, когато след завършване на специалността "Живопис" през 1925 г. в Художествената академия-София, той записва втора специалност - "Декоративно изкуство" в същата академия. Тук той получава нова ориентация към детската илюстрация, която през тези години е на изключително ниво в България. Сътрудничеството в известните детски списания до 1944 г. - "Светулка" и "Детски свят" му дава истинско поле за изява, а оттук тръгва и идеята за първите детски комикси, които извеждат Жарава в космоса на анимацията. На нея той отдава близо две десетилетия от живота си - от края на 30-те г. до 1955 г.

В литературата, навсякъде ще срещнем 1948 г., като основополагаща за българската анимация, тогава когато се национализира българското филмопроизводство. Но дали ще повярваме, че само с държавен указ, управленческо решение може да се създаде изкуство, което вече е създадено, над което се работи? И дали само за една година може да бъде произведен анимационен филм, ако преди това не е имало идеи, самоотвержена работа и ... най-вече талант?

Сега сме изправени пред пейзажите на Жарава, които той създава от 1956 г. до началото на 80-те години. След анимацията, живописата заема водещо място и трябва да признае, че голямата продуктивност е направо смайваща. Тук са изложени една съвсем малка част от тях. Димитър Тодоров Жарава е влял цялата си енергия и пословичен темперамент преди всичко в пейзажите, които са из цяла България. Сюжетите не са нови за българското изкуство, което още през 20-те години преоткрива красотите на Търново, Дряново, Жеравна, Котел, Шумен, Созопол, Тетевен ит.н. Само че, през 50-те години тези пейзажи са вече класирани като ретроградни, "Бягство от съвременността" и съвсем не са по вкуса на официалната критика. Погледнати от съвременен ъгъл, картините на Жарава са твърде експресивни, твърде условни, работата с шпакла и четка е твърде индивидуална и мощна, за да се ~~влият~~ впишат в българското изкуство на социалистическия реализъм от 50-те г.

Жарава в живописата си не е новатор, той по-скоро продължава класическата линия на развитие на българския експресивен по въздействие реализъм от 30-те г., в който работят известни майстори като Н.Танев, Б.Денев, Д.Дечев, Ив.Христов. Това, което го отличава от тях е неспокойното и съгъстено драматично въздействие на една част от творбите, което е подчертано с експресивно мазка, с рязко противопоставяне на цветовете. Без да разрушава видимите форми на природата, Жарава борави великолепно с изразителността на цветовете, с тяхната иносказателност, което придава и едно приказно звучене на платната. Тези картини издават и още нещо от характера на техния автор - това е неговата последователност и честност, които са в основата на постоянството на стила през всичките тези години.

С тази камерна изложба при нас се връща един достоен майстор и дано ние се окажем достойни за завещаните уроци и ценности на неговото изкуство.

23.03.1998

Снежана Карлукowska.